

Євгенія КАРПЕНКО,

кандидат педагогічних наук,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир,

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ УМІННЯ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ МОВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ В ПОЧАТКОВІЙ ТА ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ

В статті розглядається сучасний стан проблеми формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх фахівців з іноземних мов початкової ланки у процесі їх фахової підготовки, які відповідають інноваційним освітнім тенденціям. Автор аналізує поняття інформаційно-аналітичних умінь майбутніх вчителів іноземних мов початкової ланки та аналізує стан процесу їх формування у майбутніх вчителів іноземних мов початкової ланки у системі професійної підготовки.

Ключові слова: інформаційно-аналітичні уміння, формування інформаційно-аналітичних умінь.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Суспільство ХХІ ст. знаходиться на якісно новому етапі свого розвитку, відмінною рисою якого є значне підвищення ролі інформаційних процесів, створення глобального інформаційного простору. При цьому стають особливо важливими уміння орієнтуватися в інформаційному просторі полікультурного світу, самостійно конструювати свої знання, організовувати навчальну діяльність, спрямовану на створення навчального продукту, який є матеріальним результатом індивідуальної або спільної праці. Велика кількість нової інформації, у тому числі іншомовної, можливість вирішувати професійні завдання шляхом участі у міжнародних проектах вимагають від майбутнього фахівця мовного педагогічного профілю володіння інформаційно-аналітичними уміннями (далі – ІАУ).

Особливу увагу слід приділити підготовці фахівців з іноземних мов початкової ланки, оскільки саме від них залежить розвиток інформаційної культури дітей. Отже, одним із найважливіших компонентів сучасної системи

професійної освіти є формування у майбутніх фахівців з іноземних мов початкової ланки інформаційно-аналітичних умінь, що зумовлює актуальність цієї статті.

Мета статті – визначити, якою мірою навчання іноземної мови у сучасних умовах може сприяти розвитку у студентів ІАУ, необхідних майбутньому вчителю в педагогічній діяльності.

Виклад основного результату дослідження. Відзначаючи важливу роль вивчення іноземної мови Л. В. Щерба відмічає, що «спостереження за мовою є спостереженням за мисленням, здатністю аналізу форми висловлення думки та виступає засобом розвитку рефлексії» [1, с. 339]. Л. В. Щерба виділяє у процесі вивчення іноземної мови два напрями розвитку логічного мислення: удосконалення сформованих мисленнєвих операцій та формування умінь логічно будувати висловлювання. Вивчення мовного матеріалу на уроках іноземної мови удосконалює уміння порівнювати, узагальнювати, синтезувати, аналізувати, абстрагуватися від окремих фактів.

У міру оволодіння іноземною мовою студент отримує можливість висловлювати все більш складні думки. Оскільки висловлюючи думки людина не може відірвати форми від змісту, то навчання засобом висловлювання думок нерозривно пов'язане з навчанням змістовності та логічності мовлення [1, с. 339]. Також Л. В. Щерба вказує на те, що при організації навчання іноземної мови потрібно використовувати рідну мову для зіставлення, тим самим, маючи на увазі аналітичний підхід у навчанні іноземним мовам.

При цьому, на будь-якому етапі педагогічного процесу, як вважає Л. Ф. Спирін, майбутньому педагогу особливо необхідні уміння та здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, виявляти залежність між явищами та подіями. Аналітичність мислення, тобто «уміння виконувати різні види аналізу, уміння моделювати різні ситуації, робити узагальнення, висувати та перевіряти гіпотези» має, на думку вченого, велике значення у професійній діяльності педагога [2, с. 159]. Звідси випливає, що ІАУ є значущим

показником якості професійної педагогічної діяльності та проникає в усі інші компоненти професійної діяльності сучасного вчителя.

Відповідно до Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, напрямів «Початкова освіта» (спеціалізація «Англійська мова») та «Дошкільна освіта» (спеціалізація «Англійська мова») функціональні обов'язки бакалавра тісно пов'язані з комунікативною, організаційною, інформаційно-аналітичною діяльністю тощо. Останнє, у свою чергу, вимагає від фахівця мовного профілю сформованості інформаційно-аналітичних умінь, що значною мірою впливають на ефективність здійснення професійної педагогічної діяльності.

Проаналізувавши виробничі функції, завдання діяльності фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» та вміння, якими він повинен володіти, окреслимо ті типові завдання діяльності та відповідні їм уміння, які, в значній мірі, залежать від наявності у майбутніх учителів ІМ умінь роботи з інформацією. Представимо деякі типові завдання діяльності вчителя мовного профілю початкової ланки та основні інформаційно-аналітичні уміння, необхідні для їх виконання, у вигляді таблиці.

Таблиця – Типові завдання діяльності та уміння, якими повинен володіти фахівець освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» напряму підготовки «Початкова освіта» (спеціалізація «Англійська мова») та «Дошкільна освіта» (спеціалізація «Англійська мова»)

	Типові завдання діяльності фахівця мовного педагогічного профілю	Основні інформаційно-аналітичні уміння
Комунікативний компонент	Добір та передача іншомовної інформації	відбирати, аналізувати та синтезувати навчальний матеріал відповідно до навчальних цілей; представляти інформацію у вигляді схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо; пізнавати спосіб мислення різних людей, у тому числі тих, які належать до інших культур; зіставляти різні точки зору стосовно певної проблеми та представляти їх учням; доказово вести дискусію, спираючись на переконливі факти та аргументи; логічно та послідовно будувати висловлювання іноземною мовою.

Організаційний компонент	Створення сприятливого іншомовного інформаційного середовища	забезпечувати інформаційну підтримку процесу формування іншомовної мовнокомунікативної компетенції учнів; пропонувати учням різноманітні джерела інформації (паперові, електронні, мережеві ресурси тощо) для виконання поставленого завдання; аналізувати результати роботи учнів з інформаційними ресурсами, у тому числі іншомовними.
Проектувальний компонент	Вибір та обґрунтування способів досягнення навчальних цілей	формувати й оновлювати інформаційну базу, установлюючи форми подання і способи опрацювання іншомовної інформації; створювати можливість застосування учнями різних способів самостійного пошуку та аналізу іншомовної інформації, аналізувати та визначати переваги кожного з них; обґрунтовувати альтернативні варіанти досягнення навчальних цілей.
Конструктивний компонент	Планування пізнавальної діяльності учнів	стежити за явищами і процесами у ході пізнавальної діяльності учнів, з'ясовувати їх чинники; розробляти адекватні передбаченим навчальним цілям пропозиції щодо інформаційного забезпечення процесу пізнавальної діяльності учнів.
Гностичний компонент	Удосконалення власної системи знань щодо способів здійснення інформаційної взаємодії	виконувати аналітичне опрацювання іншомовних джерел для одержання інформації, потрібної для розв'язання певних завдань професійної діяльності; використовуючи ключові слова в певній галузі на базі професійно-орієнтованих (друкованих та електронних) джерел, за допомогою відповідних методів проводити пошук нової текстової, графічної, звукової та відеоінформації (робота з джерелами навчальної, наукової та довідкової інформації); вивчати й аналізувати досвід та інновації щодо інформаційного забезпечення процесу формування іншомовної комунікативної компетенції учнів.

Зважаючи на дані, наведені в таблиці, слід зазначити, що здатність знаходити, обробляти та використовувати навчальну інформацію для розв'язання поставлених завдань набуває особливого значення для майбутнього фахівця мовного педагогічного профілю та вимагає формування у нього відповідних інформаційно-аналітичних умінь.

Сьогодні, згідно з дослідженням російського вченого О. В. Сухих, сучасний учитель іноземних мов вирішує нові професійні завдання, які ще донедавна не входили до кола його компетенцій, а саме:

аналіз і вибір стратегій і технологій навчання іноземних мов;

управління когнітивними і комунікативними діями тих, хто навчається; критичний аналіз та інтеграція автентичних матеріалів у навчальний процес з іноземних мов, інтерпретація соціокультурних феноменів тощо [3].

Сформованість ІАУ майбутніх учителів ІМ сприяє виконанню цих професійних завдань, оскільки інформаційно-аналітичні уміння спрямовані на пошук, всебічний аналіз навчальної інформації різних форм та видів та способів її ефективного застосування у власній професійній діяльності.

У свою чергу, вітчизняна дослідниця Л. І. Морська, вивчаючи проблеми інформатизації суспільства та системи освіти в контексті підготовки вчителів іноземних мов, обґрунтовує необхідність використання сучасних ІКТ на всіх етапах фахової підготовки вчителів. На думку дослідниці, доцільність формування та розвитку у майбутніх учителів іноземних мов умінь інформаційно-аналітичної роботи із застосуванням ІКТ зумовлена: необхідністю використання педагогічних та інформаційних технологій для підготовки учнів до самостійної пізнавальної діяльності; можливістю розвитку конструктивного, алгоритмічного мислення завдяки особливостям спілкування з комп'ютером, а також формування вміння приймати оптимальні рішення у складній ситуації (під час мовних телекомунікаційних ділових ігор, роботи з програмами-тренажерами тощо) та розвитку умінь філологічної дослідницької діяльності (під час роботи з моделюючими програмами та інтелектуальними навчальними системами); можливістю поглиблення міжпредметних зв'язків у результаті використання сучасних засобів обробки інформації при виконанні навчальних завдань.

На нашу думку, використання комп'ютерних технологій у процесі вивчення іноземної мови сприяє розвитку вмінь вилучати найбільш важливу інформацію, проводити порівняння, вникати в суть того, що відбувається, намагатися зрозуміти мовлення носія мови, запам'ятовувати мовні звороти та незнайомі слова з метою подальшого застосування їх у своєму висловлюванні, робити висновки, інакше кажучи, формує і розвиває у студентів уміння критичного аналізу інформації.

У своєму дослідженні О. П. Кошова [4], розглядаючи шляхи формування ІАУ у процесі вивчення фахових дисциплін, обґрунтовує основні дидактичні методи, спрямовані на формування умінь роботи з інформацією із застосуванням ІКТ. Основна увага у дослідженні приділяється методам, які сприяють творчій діяльності студентів при засвоєнні навчального матеріалу. Серед інших виділяються дослідницький, евристичний методи та метод проблемного навчання. Евристичний метод заснований на вмінні аналізувати завдання, проектувати план і етапи розв'язання поставленої проблеми, формулювати гіпотезу, визначати різноманітні напрямки пошуку необхідної інформації, перевіряти розв'язки і т.д. Дослідницький метод включає спостереження та вивчення фактів і явищ, виявлення проблем, які підлягають дослідженню, висунення гіпотез, побудову плану дослідження, формулювання рішення і практичних висновків, передбачає готовність студента до цілісного виконання завдання і самостійного проходження необхідних етапів.

Висновки. На основі аналізу сучасного стану проблеми формування ІАУ, можна зробити висновок, що сформованість висококваліфікованого фахівця мовного педагогічного профілю неможлива без наявності у нього відповідного рівня інформаційно-аналітичних умінь. Процес формування інформаційно-аналітичних умінь доцільно здійснювати на основі спеціально розробленої методики, із використанням завдань проблемного характеру, спрямованих на аналіз, оцінку, розуміння висловлювань комунікантів, навчання аргументовано, логічно та послідовно висловлювати власну точку зору, формування потреби у керуванні власною когнітивною діяльністю, формування готовності до міжкультурної взаємодії в поліетнічному інформаційно насиченому середовищі, зокрема із застосуванням ІКТ. Така організація навчання сприятиме виробленню професійних умінь, адже на практиці вчителю дуже часто доводиться мати справу з різними проблемами, які вимагають термінового, неординарного розв'язання. Отже, питання формування ІАУ в умовах професійної підготовки майбутніх фахівців з іноземних мов педагогічного профілю залишається відкритим для теоретичного осмислення й

експериментального вивчення, а знаходження нових технологічних рішень сприятиме, на наш погляд, розширенню і збагаченню дослідницького поля педагогічної науки.

Список використаної літератури

1. Щерба, Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба. – Л. : Наука, Ленингр. отд-ние, 1974. – 428 с.
2. Повідайчик, О. С. Формування інформаційної культури майбутнього соціального працівника в процесі професійної підготовки: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / О. С. Повідайчик; Ужгородський нац. ун-т. – Тернопіль, 2007. – 278 с. – Бібліогр.: арк. 183–204.
3. Сухих, О. В. Средства и методы профессиональной лингводидактической подготовки преподавателя иностранных языков и культур: дисс. док-ра пед. наук: 13.00.02, 13.00.08 / О. В. Сухих; Пятигорский государственный лингвистический университет. – Пятигорск, 2005. – 367 с.
4. Кошова, О. П. Формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх економістів у процесі вивчення дисциплін циклу природничо-наукової підготовки: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / О. П. Кошова. – Полтава, 2011. – 198 с.

Карпенко Е. Информационно-аналитические умения в системе профессиональной подготовки будущего специалиста языкового педагогического профиля в начальном и дошкольном образовании: современное состояние проблемы

В статье рассматривается современное состояние проблемы формирования информационно-аналитических умений будущих специалистов по иностранным языкам начального звена в процессе их профессиональной подготовки, которые соответствуют инновационным образовательным тенденциям. В основу реформирования системы подготовки будущих учителей целесообразно положить изменение целевых приоритетов: с ориентации на усвоение готовых знаний на процесс самостоятельного поиска информации и включение ее в собственную систему профессиональных знаний и умений. Поэтому умение эффективной работы с информацией, ее поиска, обработки и использования в учебной и профессионально-направленной деятельности особенно актуальны. Автор анализирует понятие информационно-аналитических умений будущих учителей иностранных языков начального звена и анализирует состояние процесса их формирования у будущих учителей иностранных языков начального звена в системе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: *информационно-аналитические умения, формирование информационно-аналитических умений.*

Karpenko Ye. Informational and analytical skills in the system of professional training of prospective foreign language specialists in primary and preschool education: the current state of the problem

The article deals with the current state of the problem of formation of informational and analytical skills of future specialists in foreign languages of the initial level in the process of their professional training, which correspond to innovative educational tendencies. The system of education faces new problems in the informational society. A future specialist should not only operate with special information in the sphere, but also be oriented and operate with new sources of information and methods and techniques of using them in their professional activity. A cotemporary specialist should be ready to analyze the information given and make on its basis their own decisions.

Among the basic skills of a modern specialist are also informational skills which also contain skills of effective work with information, analytical skills, skills of effective usage of modern informational technologies for searching, finding, analyzing the information needed for their professional activity and development. Thus, we consider the problem of the formation of information-analytical skills to be important in the system of the professional training of foreign languages teachers.

Different aspects of this problem are observed in works of scientists in Ukraine and abroad. Among them are O. Povidaychik, O. Sukhikh, O. Koshova, L. Morska and others. Among the most important information-analytical skills in their opinion are the skills to find different variants of solving a problem to analyze their pluses and minuses in order to find the most suitable one, the skills to make ones own decision on the basis of the facts given. Among the important skills are also the skills to discuss a problem, clearly grounding ones opinion and using persuasive arguments and facts in it.

The basis for reforming the training system for future teachers is to make a change in the target priorities: from the orientation towards mastering the advanced knowledge on the process of independent search of information and including it in its own system of professional knowledge and skills. The author comes to the conclusion that the ability to efficiently work with information, to find, handle and use it in educational and professional activities is particularly relevant and in the system of professional training of prospective foreign language specialists in primary and preschool education should be organized using ICTs and problematic methods.

Key words: *informational and analytical skills, formation of informational and analytical skills.*